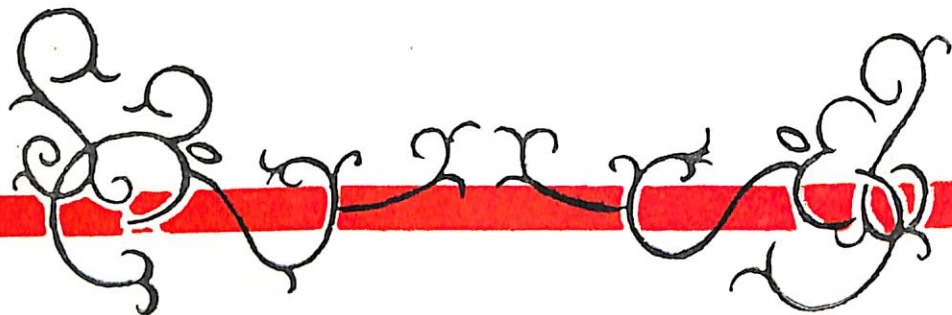

KORÇA ERE

ALMANAK

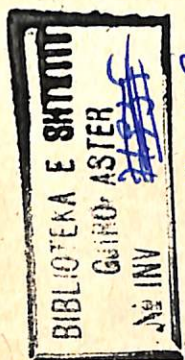
1976

KORÇA E RE

ALMANAK

— 1976 —

SHTËPIA BOTUESE «8 NËNTORI»

Pregatitur nga Shtëpia e Kulturës dhe e Krijimtarisë Popullore dhe Dega e Lidhjes së Shkrimtarëve dhe Artistëve të rrethit të Korçës.

Sekretar i Komitetit të Partisë të
rrethit të Korçës

DEKADA PUNE E LUFTE, DEKADA FITORESH

Ditën e 24 tetorit 1944 Korça e traditave të lashta patriotike për herë të parë shkëlqeu nga gëzimi i fitores, nga dielli i lirisë së vërtetë që solli Partia.

Liria lindi nga gryka e pushkës. Historia e Korçës -- «Plakë», u shkrua me luftën e gjakun e bijve dhe bijave të saj, që nuk u përkulën kurrë para armikut, që i dolën në çdo kohe zot vendit, duke e kaluar lavdinë e kësaj toke nga njeri brez në tjetrin. Korça e Themistokli Gërmenjit, Mihal Gramenos e Naum Veqilharxhit e Spiro Ballkamenit dhe e luftëtarëve të tjerë të pushkës e të penës të Rilindjes Kombëtare; e demonstratave të mëdha të bukës në vitin 1936 dhe e asaj të 7 Prillit 1939; Korça ku jetoi për një kohë dhe zhvilloi veprimtari të shquar revolucionare themeluesi i Partisë sonë shoku Enver Hoxha, vendi i dëshmorit të parë komunist, Heroit të Popullit Koci Bako, u ngrit e tëra me thirrjen e Partisë. Bijtë e saj për të cilët liria e Atdheut është gjëja më e shtrenjtë, dolën maleve e u bashkuan me ushtrinë partizane. Pushka e tyre, pushka e luftëtarëve të popullit kryengritës, nuk rreshti për asnjë çast gjer ditën e Çlirimit. Çdo pëllëmbë e kësaj toke ka një histori të sajën, është përzhitur nga flaka e barutit, është spërkatur me gjakun e luftëtarëve trima që dhanë jetën për nderin dhe lavdinë e Atdheut.

Agoi dita e lirisë, por lufta nuk mbaroi. Filloi lufta për rimëkëmbjen e vendit të shkatëruar dhe transformimet socialiste të tij, luftë politike, luftë ekonomike, luftë në frontin ideologjik. Partia me largpamësi e përcaktoi mirë këtë rrugë. Transformimi i vendit kërkonte të ngrihej në këmbë i madh e i vogël. Thirrjes së Partisë iu përgjegjën, ashtu si në luftë

për liri komunistët, punëtorë e fshatarë, grua, rinia e inteligjencja popullore. Dhe lulet e para të ndërtimit socialist lindën mbi një terren e mbi një bazament të shëndoshë, në luftë të ashpër me armiqtë dhe sabotatorët.

Partia tha të thahet kënetat e Maliqit. Të gjithë u rrjeshuan në frontin e punës dhe duke punuar me heroizëm e duke kaluar çdo vështirësi e thanë këtë kënetë që ishte bërë fole mushkonjash, varfërie e sëmundjesh. Toka që prej shekujsh dergjej nën ujërat e turbullta, u çlirua, duke u kthyer në tokë pjellore të begatshme.

Dhe pastaj vitet e pesëvjeçarit sollën njeri pas tjetrit shumë fabrika e uzina, që rritnin vazhdimisht peisazhin industrial të qytetit. Dhe ky peisazh u krijua pothuajse nga hiçi. Nëpër rrugicat e ngushta të «pazarit» të vjetër, prapa qepenave prej dërrasash e dyerve të vjetra, i cili tani po restaurohet e po kthehet në muze, dikur ndiheshin regëtimat e kacakëve të kovaçit, çomagia e drunjtë e teneqexhiut, gërshëra e rrobaqepësit që priste shajak të vjetër, çekiçi i kundraxhiut që bënte këpucë e vetë kurrë s'veshi këpucë të reja. Këto dhe ndonjë fabrikë e vogël apo punishte primitive me gjithë — gjithë 200 punëtorë, përbënin «industrinë» e Korçës së paraçlirimit. Dhe të mos harrojmë se atëherë Korça kishte «privilegjin» të quhej qytet industrial. Kurse tani? Ndryshimet e viteve nuk mund të maten as me shekuj. Aty ku diku, tri dekada e ca më parë, në hyrje të Korçës, ngriheshin godina të vogla qerpiçi të shkatërruara, simbol i jetës me derte e halle, ngrihet zona industriale e qyteti: kombinati i trikotazhit, uzina e instrumentave, fabrika e veshjeve dhe e këpucëve, ofiçina mekanike bujqësore, TEC-i i Korçës etj. Oxhaku i tij filloi të nxjerrë tym në vitin e 30 vjetorit të themelimit të Partisë, më 1971. Ai prodhon jo vetëm energji elektrike dhe avull për industrinë, por, shërben edhe për ngrohjen e apartamenteve të qytetarëve. Gjer tani ngrohja është futur në 800 apartamente, ndërsa deri në vitin 1980 do të marrin ngrohje prej tij 2400 apartamente. E këtu s'ka asgjë të jashtëzakonshme. Por duke folur për të sotmen e për të ardhmen, s'ka se si mos të hedhësh vështrimin në të kaluarën, përpara «kohës së Partisë», të shkëputësh fakte e ngjarje, krahasimi i të cilave me të tashmen e bukur, nxjerr më mirë në pah ma-çhështinë e veprës së Partisë. Më 1935 u ndërtua hidrocentrali i Vithkuqit, hidrocentral ky i pari në Shqipëri. Në dhjetë vjet vetëm kjo «vepër» mundi të ndërtohej nën re-

gjimin e Zogut. Dhe mbureshin gazetat dhe kalemxhinjtë për të. Diçka për të qeshur. 300 kilovat ishte kapaciteti i tij. Krahasoni këtë me TEC-in, e Korçës, të Maliqit apo me veprat e tjera energjitike që janë ngritur dhe po ngrihen në vendin tonë siç është Bistrica, Shkopeti, Vau i Dejës, Fierza...

Po le të kalojmë në anën tjetër të çështjes: Dha dritë ai atëherë, po për kë «... do t'i japë dritë popullit të qytetit», shkruante atë kohë gazeta borgjeze e Korçës. Ç'hipokrizi! Drita erdhi në qytet, por ajo hyri në shtëpitë e tregtarëve e pasanikëve. Ata që i kanë jetuar ato kohë të tregojnë se vetëm për të bërë instalimet e brendshme në një dhomë, një punëtori i duhej të punonte tre muaj rrjesht, kurse për taksën mujore të dritës të linte gati gjysmën e rrogës. Ja pse drita elektrike mbeti vetëm e drejta e atyre që kishin para. Një kontrast i madh: në të njëjtin qytet, në të njëjtën rrugë, shtëpi ku ndriçonte drita elektrike dhe shtëpi ku sa dukej drita e kuqërremtë e llambës me vajguri dhe e kandilit. Kështu zvarritej jeta. Kurse sot? Drita elektrike ndriçon çdo shtëpi. Edhe në zonën më të thellë malore, në çdo shtëpi ka hyrë radioja. Televizorin, makinën larëse, frigoriferin tani e gjen si diçka të zakonshme jo vetëm në qytet, por edhe në shumë familje fshatare.

Korça tani ka industrinë e vet shumëdegëshe, industrinë e lehtë dhe të rëndë, industrinë mekanike dhe atë ushqimore, së cilës i shtohen vazhdimisht uzina e fabrika të reja. Por Korça veç këtyre, ka edhe diçka më të rëndësishme e më të madhe: njeriun e ri të punës që është kryevepra e Partisë, ndërtuesin e ndërgjegjshëm të socializmit, atë njeri që i frymëzuar nga idetë e Partisë po ia ndryshon çdo ditë e më shumë pamjen qytetit e rrethit. Dhe jo vetëm pamjen. E kjo, sepse kurdoherë është mbajtur parasysh porosia e Partisë që transformimet socialiste të thella e të mëdha nuk mund të realizohen pa ecur me hapa të sigurt në rrugën e transformimit të njeriut të ri. U rrit në vitet e epokës së Partisë një klasë punëtoresh që kudo, në çdo fushë, po i jep tonin e jetës. Në krahasim me vitin 1938 numri i punëtorëve në rrethin e Korçës është rritur mbi 37 herë. Dhe kjo nuk është një rritje e thjeshtë numerike. Në këto dekada të Partisë është rritur një klasë punëtoresh me pjekuri politike, me bindje të thellë ideologjike, me guxim të madh, e gatshme për të marrë dhe zbatuar objektiva gjithnjë e më të mëdha që i ngarkon koha dhe Partia.

Është pikërisht kjo pjekuri, ky besim i patundur i klasës punëtore të rrethit tonë në vijën e përgjithshme të Partisë që e ka bërë atë të hidhet tërësisht në rrugën për zbatimin e detyrave për transformimet socialiste, duke patur kurdoherë parasysh porosinë e Partisë të mbështetjes në forcat e veta. Çdo vepër, çdo pesëvjeçar mban vulën e punës dhe djersës së klasës punëtore, fshatarësisë kooperativiste, inteligjencies popullore, rinisë sonë heroike. Dhe çdo pesëvjeçar ka sjellë hapa të reja zhvillimi, rritjeje edhe në Korçë. Faktet e shifrat flasin më mirë se kushdo tjetër për këtë ndryshim të madh. Hapat e këtyre dekadave janë hapa shekujsh, transformimesh edhe në industrinë e Korçës, që i jep atij në radhë të parë fizionominë socialiste. Në epokën tonë edhe nga kjo pikëpamje rilindi qyteti i Korçës. Tani pulsi industrial i tij po rreh e po bëhet gjithmonë e më i fuqishëm, më i ndjeshëm. Atë çka prodhonte (prodhim me vleftë) gjithë «industria» e Korçës më 1938, tani e prodhon vetëm ndërmarrja e material-ndërtimit në disa ditë. Duke vazhduar krahasimin mund të përmendim se prodhimi i përgjithshëm industrial (në vleftë) i rrethit të Korçës më 1975 ishte 63.6 herë më i madh nga çka prodhonte gjithë Shqipëria më 1938. Sot rrethi ynë prodhon 8.2 herë energji elektrike, 64 herë qymyr, 5.3 herë më shumë tulla nga sa prodhonte gjithë Shqipëria në vitin 1938. Po ritmet nuk mund të maten vetëm me kohën e paraqitjes, por edhe duke krahasuar njërin pesëvjeçar me tjetrin. Në krahasim me vitin 1970, më 1975 në rrethin e Korçës u prodhua 2 fish energji elektrike, u rrit gati dy fish prodhimi i industrisë mekanike, një herë e gjysmë prodhimi i trikotazheve, i sheqerit etj. Në këtë pesëvjeçar do të ketë lartësi të reja në industrinë e rrethit tonë.

Fitoret e reja janë arritur edhe në sektorin e bujqësisë. Fusha e Korçës tanimë është ndryshuar dhe begatuar nga puna dhe djersa e njerëzve tanë. Ajo po rinohet e po bëhet edhe më e begatshme. Po rriten nga viti në vit veprat ujëtase e bonifikuese. Me përfundimin plotësisht të kompleksit të madh hidroteknik me bazë rezervuarin e Gjançit, i cili u inaugurua në jubileun e 35 vjetorit të Partisë dhe që është një liqen i vërtetë në gji të maleve, do të rritet aftësia ujëtase edhe në 4.800 hektarë të tjerë. Në këtë mënyrë do të vihet nën ujë pothuaj e gjithë fusha e Korçës. Është rritur dhe vazhdon të rritet mekanizimi në bujqësi, mekanika bujqësore po thotë fjalën edhe në fushë edhe në malësi. Ajo as që mund të krahasohet me të kaluarën.

Për të dhënë një ide për këtë mjafton të përmendim faktin që sot numri i traktorëve dhe makinerive bujqësore që janë në kooperativën e tipit të lartë të Pojanit është shumë më i madh nga ai që kishte SMT-ja e rrethit në vitet e para pas Çlirimit.

Këto kushte të favorshme dhe puna plotë vetmohim e fshatarësisë kooperativiste, futja gjithmonë e më shumë e eksperiencës së përparuar dhe shkencës në bujqësi, ka bërë që të rriten nga viti në vit rendimentet dhe prodhimi në kulturat bujqësore. Në vitin 1976 si rreth u arrit në drithërat e bukës një rendiment prej 29.4 kv. për ha, nga 17.9 për ha që u muar në vitin 1970. Vetëm grurë ju dha shtetit 50.000 kv mbi planin. Rritje të ndieshme ka pasur edhe në kulturat e tjera si në panxhar sheqeri, patate, perime etj. Ndërsa me kohën e paraçlirimit as që mund të bëhet krahasim. Në vitin 1976 vetëm NB-ja e Maliqit, kooperativa e Bili-shtit dhe ajo e Menkulasit të marra së bashku prodhuan më shumë grurë nga ç'realizoi gjithë rrethi i Korçës në vitin 1938.

Dora e bujkut korçar i ka hyrë punës për transformimin e natyrës. Mbi shtratin e ish-kënetës së dikurshme u ngrit ndërmarrja bujqësore e Maliqit, në tokat e pasura të sëcilës merren mesatarisht mbi 40 kv grurë dhe më shumë se 400 kv panxhar sheqeri për hektar; Në tokat gjysmë ranore të zonës së Dvoranit dhe Kamenicës, ku me zor mbinte gjëmbi, e kodrat përrreth, ku vetëm ferra dhe dëllinja rritej, u krijua plantacioni i madh i mollëve, rrushit, kumbullave, çardhave etj, me një sipërfaqe të përgjithshme prej 926 hektarësh. Vetëm mollë ky plantacion ka 76.600 rrënjë. Në faqet e kodrave të maleve gjer në lartësitë e Moravës e të Lenijes u hapën toka të reja dhe lulëzoi bimësia e kultivuar, u mbollën gruri, patatja, pemë frutore dhe drurë pyjorë. Gjatë pesëvjeçarit të pestë në të gjithë rrethin u çelën 5.281 hektarë tokë e re buke, pa zënë në gojë këtu atë që u mboll me vreshta e dru frutorë.

Është rritur prodhimi, është ngritur e ngrihet vazhdimisht mirëqënia në qytet e në fshat. Kalon tani nëpër rrugët e qytetit të Korçës dhe nëpër fshatrat socialiste si në ato të fushës, ashtu edhe të malësisë së Gorës, Vithkuqit e Oparit dhe në çdo hap ndihet atmosfera e jetës së kultivuar. Nuk ka fshat pa shkollë, të gjithë fëmijët që mbarojnë ciklin e ulët vazhdojnë ciklin e lartë të shkollës 8 vjeçare. Është shtuar në mënyrë të pakrahasueshme arsimit i mesëm. Nga një shkollë e mesme që ishte para Çlirimit dhe

MANUSHAQJA

(Tregim i jetuar)

Në sallë bënte nxehtë, ndaj dikush u ngrit dhe hapi dritaren në të dy kanatat. Menjëherë hyri ajri i ftohtë e të gjithë e ndjenë flladitjen. Tymi i duhanit u dynd jashtë si mjegull.

Dita po thyhej fare pa u ndjerë. Asnjë nuk tha të bëhej pushim, megjithëse kishin kaluar dy orë nga pushimi i parë. Fjalën e mori një vajzë, brigadiera e brigadës së dytë. Ajo u ngrit, u ra flokëve me dorë që të zbulonte tërë fytyrën, ktheu sytë nga dritarja e hapur, pastaj shikoi nga presidiumi. U mbush me frymë dhe foli:

— Në brigadën tonë ka më pak krahë punë, por planin e grurit, të fasules e të patates e realizuam. Këto ditë përfunduam edhe një hektar qilizme. Edhe plehun e shpëmë në parcelë sipas grafikut. Sa për veten time, kam katër vjet që po bëj nga 400 ditë pune. Këtë vit them se do të bëj edhe ca më shumë; jo vetëm unë po edhe anëtarët e tjerë. Këtë përgjigje i jap Dules unë — iu drejtua një burri hijerëndë që rrinte dy rreshta përpara saj.

Fshatarët lëvizën dhe kthyen kokën nga Dulja, brigadieri i brigadës së tretë, i cili s'kishte mbajtur asnjë të metë përsipër. Dulja ngrii kokën mengadalë dhe e treti shikimin e ftohtë mbi Manushaqen. Në atë çast u bë edhe më i vrejtur, e sikur u shëmtua disi.

— E de, se e morëm vesh punën tënde, — filloi Dulja me zë të shtruar e të thellë. — Po pse s'na thua ç'tokë kini ju e ç'tokë kemi ne. Brigadës së dytë i ka rënë tokë e mirë, këtë s'e fshihni dot, ndaj ke edhe gojën brisk ti. I tha këto fjalë me një ton ironie. — Ja si është puna, — u kthye përpara — dheu s'është një kudo, këtë e dinë edhe kalamajtë. I ka rënë tokë e butë, e majme dhe e ronitur brigadës së

dytë, kurse ne na ra në hise tokë e verdhë, tokë që kërkon shumë e të jep pak, tokë që të pëlçet buzën.

— Ç'thua mor Dule. Hajt se po e këmbejmë tokën — brofi Manushaqja, e prekur. Jo, jo, nuk i gëlltitim këto profka ne, hajt i këmbejmë dhe le të shikojmë kush e ka fajin.

— Epo kështu është, moj; përse kundërshton.

— Dale, dale se s'je në brazdë, o Dule, — u ngrit Vaska, një djalë i gjatë, që gjer në atë çast s'kishte hapur gojë. — Unë jam kundra Dules. Vërtet që dheu s'është një, ama që ti t'ja hedhësh fajin tokës kjo s'pi ujë fare de. Pse o Dule, s'na thua këtu, kur dalin në punë anëtarët e brigadës suaj? Këta të brigadës së tretë, o shokë, ia shtrojnë me muhabet e me duhan që ç'ke me të. Apo s'dalin vonë. Bjeri drejt, Dule, mos na sill rrotull si kali në vrah.

Dulja, befas, shkrofëtiti e tundi kokën. Fjalët e Vaskës i kishin futur flakën e pa ua vënë veshin romuzeve që po hidhnin njerëzit në sallë, picërroi sytë e u mat të fliste, por atëherë salla gumëzhiti dhe nuk e lanë të hapë gojën. E vunë përpara Dulen.

— Ta dëgjuam këngën...!

— Leri profkat, Dule!

— S'të shkojnë këtu. Në ke për të thënë ndonjë fjalë të saktë, mirë, përndryshe ulu dhe veri gishtin kokës, — shtoi Vaska, në mes të zhurmës.

— E po s'jemi në pazar de, — u dëgjua zëri i Ridvanit.

— Do të më lini të them nja dy fjalë edhe unë apo të ulem prapë.

— Prisni të dëgjojmë Ridvanin, — tha një shok nga presidiumi. U bë heshtje.

— Ja ç'dua të them unë — nisi Ridvani. — Pleqtë na e kanë lënë një fjalë me mend: «S'ka faj toka, po ka faj koka». Prandaj unë them që këtë fjalë ta mbajmë mend dhe asnjëri nga ne të mos e harrojë. Mor edhe nëpër muqet, nëpër shtëpi ta shkruajmë. E do puna ta bëjmë kështu, se sa për krahët njësoj i kemi, duar unë, duar ti. Ama, kur vjen puna, edhe plisat u dashka t'i thërmosh me pëllëmbë, pa mos druani, se nuk hahet lëkura, ja kështu them unë.

Kaq foli Ridvani e u ul me zhurmë në stol.

— Të lumtë goja Ridvan.

— Ridvani i ka fjalët të shkurtëra — tha me entuziazëm Manushaqja. Puna, puna vetëm ajo të nderon. I përtuari i nderuari, thotë populli.

Tek po e vështroja Manushaqen, ndjeja një farë kureshtijeje. Fytyra e saj më shëmbëllente me dikë. Se ku e kisha